

אגודת הספרנים

אגודת הספרנים הבריטית היא אגודה מקצועית, בעלת איגרת זכויות מיד המלך, המקנה לה זכויות-יתר חוקיות (בין היתר המשך מתמיד ומונופולין באילו ענינים הקשורים במקצוע הספרנות כנהוג באיים הבריטיים) ומטילה עליה חובות מסוימות. איגרת המלך ניתנה לה ב־17 בפברואר 1898, אולם לידתה של האגודה כאגודת הספרנים של הממלכה המאוחדת חלה בוועידה הבינלאומית של הספרנים, שנתקיימה בלונדון באוקטובר 1877. הישיבה הראשונה של מועצתה או חבר נאמניה נתכנסה בפברואר 1878. במשך עשרים השנים שחלפו מאז כינונה ועד לבקשתה שנתמלאה למתן איגרת המלך פילסה לה האגודה דרכה, תוך ישיבות המועצה, אסיפות חברים כלליות וועידות שנתיות, לקראת מפעלה והשפעתה כהיותם כיום. ועדות הוקמו מטעם מועצתה ליעץ על שיטות קטלוג, על אופן הרישום של תבנית הספרים, על סטטיסטיקה ועל הכשרת ספרנים. כמבשריו של Library Association Record — הבטאון הנוכחי של האגודה — עשו שליחותם The Library, Monthly Notes, The Library Chronicle. הוועידה השנתית, שהיא תמיד מאורע רב חשיבות בחיי האגודה, נתקיימה במרכזים חשובים ברחבי הממלכה, ובתוכם אוכספורד, מנצ'סטר, אדינבורג, קמברידג', ליברפול, בירמינגהם, גלאזגו, דובלין וגוטינגהם. והתכניות להכשרת ספרנים, שתחילתן בשנת 1880, הביאו לידי קיום הבחינות הראשונות של אגודת הספרנים בשנת 1885 ולפתיחת קורסים לעונת הקיץ משנת 1893 והלאה. כך הוכשרה האגודה למעמדה כחברה חוקית ולהשפעתה הרבה על עניני הספרות בבריטניה הגדולה, שהגיעה אליה כיום.

בגוף איגרת המלך הוגדרו המטרות והתפקידים אשר לפעולות האגודה, ועיקרם הם:

לאחד את כל העוסקים או המעונינים במלאכת הספרנות על ידי קיום ועידות אסיפות לשם דיון בשאלות ביבליוגרפיות ובענינים הנוגעים לספריות או להסדרתן או להנהלתן וכדומה;

לשכלל את דרכי ניהולן של הספריות;

לקדם כל ענין שיהא בו כדי לשפר את מעמדם והכשרתם של הספרנים; לעמוד על משמר כל תחיקה שתוצאות לה על הספריות הציבוריות, ולסייע לקידום כל תחיקה עתידה, שיראו צורך בה בשביל הסדרת הספריות הציבוריות, הנהלתן או הרחבתן;

לקדם ולעודד לימוד ומחקר במקצוע הביבליוגרפיה;

לאסוף, לערוך ולפרסם (בצורת זכרונות דברים או דו"חות של האגודה וכד') ידיעות שיש בהן תועלת או ענין לחבריה של האגודה, או בשביל קידום מטרות האגודה;

להקים, לצייד ולקיים ספריה ובית-נכאח;

לקיים בחינות בספרנות ולהוציא תעודות-כושר;

לעשות את כל המעשים החוקיים, שיש בהם משום עילה או תרומה למטרות.

הנ"ל.

ביצוע עסקי האגודה נתון בידי מועצה נבחרת ומנגנון שבי, ועבודתם נעשית, על פי השיטה האנגלית המסורתית, באמצעות ועדות, כשהיא מחולקת לארבע קבוצות יסוד:

1. הקמת במה לדיון בכל הענינים הנוגעים לספריות, לארגון וניהולן;
2. ארגון הכשרה מקצועית לספרנים, בחינת הספרנים ורישומם;
3. כינון וכיוון עבודת-מחקר בכל הענינים הנוגעים לספרנות;
4. הנהלת כל עניניה הכלליים והמשקיים של האגודה.

הראשונה במטרות אלו — הקמת במה ליוכחים — הגשמתה בוועידה השנתית, בוועידות של האזורים והסקציות ובאסיפות של הסניפים והסקציות. סניפי האגודה נוסדו ברוב החבלים האזוריים, כגון סניף צפון-מידלנד, המקיף את המחוזות של דרבי, ליצ'סטר, לינקולן, נורד-המטן ונוטינגהם; וכן הוקמו סקציות לטיפול בשאלות מקצועיות מיוחדות, כגון סקציה אוניברסיטאית ומחקרית. הסניפים והסקציות מתכנסים לעתים מזומנות במשך השנה לשמוע הרצאות ולקיים ויכוחים בענינים הקשורים בספרנות, שהיקפם ארצי או מקומי; ומאידך, ברצות הארגון, שעליו הם מתיחסים, להעמיד איזה נושא לויכוח ציבורי, יבקש מהסניפים והסקציות שלו לקיים ויכוחים על כך בכינוסיהם. ליקוי ארגוני הוא, שרק לסקציות ניתנה ביאתיכוה ישרה במועצתה של אגודת הספרנים ולא לסניפים, ורבים נושאים עיניהם לתיקון הליקוי בעתיד הקרוב.

המטרה השניה — ארגון ההכשרה המקצועית, עריכת בחינות וניהול רשימת ספרנים מוסמכים — ביצועה נתון בידי שתי ועדות מתמידות של המועצה, ועדת החינוך ועדת החברות. ועדת החינוך מתכנת את תכנית המבחנים, ממנה בוחנים ויועצים ודנה בבקשות שחרור, מתקינה את המרכזים שבהם יערכו הבחינות, ומחליטה בכל הדברים הקשורים בפרטי התכנית ובמהלך הבחינות, שנתעוררו בחילוף המכתבים עם המזכירות. אין ועדת החינוך מטפלת בהוראה במישרין, המתנהלת על ידי אוניברסיטי קולג, לונדון, על ידי קולגים ובתי ספר טכניים ובאמצעות שיעורים-בכתב מטעם אגודת סגני ספרנים. מאז 1946 נתקיימו כחצי תריסר קורסים לספרנים ליום תמים בקולגים טכניים באנגליה וסקוטלנד, המכינים בעיקר לבחינות רישום. קולגים טכניים אחרים מקיימים שיעורי-ערב, שבהם מבקרים ספרנים העוסקים בעבודה מלאה במשך היום.

כאחד התנאים המוקדמים של הרישום — לאחר העמידה במבחני הספרנות הדרושים — תשמש עבודה מעשית בספריה שאושרה על ידי אגודת הספרנים. רישום הספרנים ואישור הספריות לצורך האמור הם מתפקידי ועדת החברות.

המטרה השלישית לפעולות האגודה — יסוד מפעלי מחקר — ביצועה נתון בידי ועדת המחקר של האגודה. מן הראוי היה לכלול בתוך עבודתה בשעה זו את המחקר בבעיות כגון השימוש במיקרופילם בעבודת הספריה, בלייתו ושימורו של העור במלאכת הכריכה או החישוב בסטטיסטיקה ושימושה. שדה פעולתה של ועדה זו נרחב הוא לאין שיעור, ומן הצורך לקיים מגע הדוק בין עבודתה לבין מחלקת המחקר של האגודה כמדור בספריית האגודה עצמה.

עסקים כלליים ומשקיים מתרכזים בידי הוועד הפועל של האגודה ובידי המזכירות והמנגנון השכיר. בכלל עבודתם חילוף-מכתבים רב-היקף עם חברים

ושאינם חברים, התקנת המשרד לאסיפות המועצות והועדות, לוועדות ולבחינות, והמון ענינים מעינינים שונים. עם עליית ציבור החברים ל-5000 לערך, החמיר בטל העבודה במחלקות השונות כדי כך, שהגיעה השעה להכניס בה חלוקה ולהעמיד בראש כל אגף ראש-מחלקה אחראי בפיקוחו הכללי של המזכיר.

אגודת הספרנים התקדמה מהתחלות צנועות וקומץ נושאי-תפקידים מתנדבים לכדי ארגון מסועף, שהוצאותיו השנתיות מגיעות ל-25,000 לירות לערך. השפעתה בעניני הספריות גדולה היא והיא גוברת והולכת. היא פעלה גדולות לשיפור מעמד הספרנים, ובה בשעה חזרה ונשתפרה גם מלאכת הספרנות בכל פינות הארץ. בהשתתפותה קם הסכם עם מו"לים ומוכרי ספרים, המזכה את הספריות שקונות אצלם ספרים, בהנחה האסורה לגבי קונים רגילים. היא סייעה בעצתה להרבה רשויות של ספריות בעיני פיתוח שירותן ושיפורן, ומקיימת היא קשרים בכל רחבי העולם עם מוסדות המעוניינים במקצוע הספרנות. לפרסומיה נודע חוקף וסמכות, וגם מספרם הולך ורב; ובסיכומו הכללי נהנה מפעלה מעידודם ותמיכתם של הספריות והספרנים בכללם.